

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ltn

✓ 996

1999

43773-U. h.

1878

LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

1878

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ԱՐԱՐԵՐԷՆԷ

ԳԱՆՈՒՍ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ծ. 4. ՍԱՐԸՆԱՆ

= 1879 =

28256-62

﴿ خلاصة تاريخ ارامنه الى السنة تركيه وارمنيہ ﴾

اثر

قالوسد تریاقیان ارزنجانی

معلم لسان عثمانی

در مکتب روبرت

روم ایلی حصاری

منه

۱۲۹۳

Աշխարհիս մէջ ամեն ազգ իւր
 մութեամբ կպարծի . և պատմութեան
 օրինակ որչափ որ շատնայ այնքան կը յաւն-
 շանայ . և որչափ որ կարևորութիւն տրուի
 նմա . այնքան արժէքաւոր կլինի . ուրախ
 եմք տեսնելով այս միջոցիս մէջ Ազգային
 Պատմութեան դասագրոց շատնալը . կ'երևի
 թէ մեր ազգն նոր զգաց իւր հին և պա-
 տուական պատմութեան յարգը և կարևորու-
 թիւնը . որով ամեն ազգասէր կը կամի նիւ-
 թապէս և բարոյապէս նորա տարրը ստուա-
 բացնելոյ . որով գեղեցիկ օրինակ պիտի հան-
 դիսանայ Եւրոպիոյ առջև :

Պատմութեան մը օրինակները և տարեր-
 քը բազմացնելը . նոյն պատմութիւնը ունե-
 ցող ազգքը խոշորացուցով ցուցնել ըսել է .
 և դիւրութիւն մ'ընձեռելով Հայ մատաղործ-
 րոյն՝ ընդհանրացնելոյ միակ միջոց մը է : Ս.մեն
 աշխատութիւն իւր նպատակը ունի . առանց

28. 997

7996-60

նպատակի աշխատութիւն . և եթէ ընդհակառակն լինի ալ, տեղողական չէ, այլ աւաղական:

Թերևս շատերն կասեն, կամ կխորհին ասել թէ ի՞նչ պէտք այսչափ բազմատեսակ Հայոց Պատմութիւն, միևնոյն պատմութեան վերայ, բայց ինչպէս ասացաք, ամենքն ալ իւրեանց օգուտը ունին . և այս ալ բաղդատմամբ և փորձով կը հասկացուի. օրհնեալ է Աստուած այսօրուան օրս գրաբառ, աշխարհաբառ, համառօտ, ընդարձակ, հարց պատասխանեալ և այլն պատմութիւններ քանի որ ունեցանք, այնչափ մեր պատմութիւնը զտեցաւ և պայծառացաւ . և արդիւքըն ալ տեսնուեցաւ և կը տեսնուի օր ըստ օրէ :

Չայս տեսնելով խրախոյս մի եկաւ մերս նուաստութեան Միւնէճճիմ Պաշիի Արաբերէն թարկյխէն թարգմանաբար առնելով Հայոց պատմութեան մէջի անունները Արաբացոց և Պարսից և ասոնցմէ առնուելով Թրքաց պատմութեանց մէջ գործածուածին համեմատ Տաճկերէն գրով թարգմանութիւ-

նը ընել, և դիմայն ալ բառ առ բառ Հայերէնը դնելով համառօտ և կոկիկ դասագիրք մը ընծայել . և «Գրպանի Հայոց Պատմութիւն» կոչել . որպէս զի ամեն մարդ քովը կարենայ պահել, և Տաճկերէն պատմել հարկ եղած ատեն դիւրութեամբ հասկացունէ . զորօրինակ եթէ պարսկի մը, արաբացոյ մը կամ տաճկի մը Դարեհ, Խոսրով, Մեծն Կաւոս, Յուսուփ: Պեռոզ, Շապուհ, Յաղկերտ, ասես չհասկանար . և իրաւունք ալ ունի չհասկանարոյ . վասն զի ժամանակին բերմունքէն կամ պահանջմունքէն, և կամ լեզուին տառադարձութեան կանոնէն և թերևս առ ահի այնպէս փոխեր են, որ Հայք միայն հասկանան . բայց Օրհնեալ է Աստուած այսօր 1907 դարու ազատասէր և լուսամիտ մամունն փափաղելով և արժան տեսնելով ամեն ազգի երևելի արանց անուն բնական կերպով հնչուի . պէտք է մեք ևս որ լուսաւորութեան յարմար Լուսաւորչական ազգ մի եմք, ասեմք և պարզեմք . Տարա, Խիւսրէվ, Քէյքէուլիւս, Եուսիւֆ, Փիլյուուաչ կամ

փերվիյզ, Շափուր, Եղեղծիւրտ, ասեմք :
 Մեր լեզուն աղատ և յարմար լեզու է . պէտք
 չէ զայն կաշկանդել և պարաւանդել որ
 ճագի . ինչպէս կընեն խաւարամլտ դայեակք
 մեր մանկիկները . թերևս ուրիշ ազգք բա-
 ուերը և անունները կաղճատեն նէ , լեզու-
 ներնուն չներերուն և գրոց անյարմարութե-
 նն կամ սակաւութեւն կընեն . բայց մեր
 հրաշապարդ և լեզուն այդպիսի կարօտութիւն
 մը չունի : Այս գրքոյկը երկու նպատակ պի-
 տի ունենայ գլխաւոր . մէկ մը դասագիրք
 թէ Տաճկերէն գիտցողներուն որ Հայերէնի
 հետ բաղդատեն . որոյ Տաճկերէնը յետոյ
 առանձինն ալ կրնայ տպուիլ . և Հայ գրով
 Տաճկերէնն ալ կրնայ տպուիլ . եթէ քաջա-
 լերութիւն գտնէ Վասպուրականն : Երկրորդ
 մեր Օսմանեան տէրութիւնն . որով Պարսիկն
 և Սրաբային մեր պատմութեան պիտի տեղե-
 կանան . շատ շուտ և շատ դիւրին . վասն զի
 ինչպէս կերևի ընդարձակաբանութենէ խոր-
 շուելով, վերջին ծայր պարզ և համառօտ .
 և գլխաւոր և էական և կենսական կէտերը

առնուած է . որով օտարք ամենեւին չափա-
 զանցութիւն կայ չեն կրնար ըսել . արդէն
 զասիկայ կարդացողն հետաքրքրութիւն պի-
 տի զդայ ընդարձակը ևս որոնելու և կար-
 դալու : Այս երկասիրութիւնը մինչև ցարդ
 հրատարակուիլ պէտք էր . վասն զի երեք
 չորս տարուոյ աշխատասիրութիւն մ'է . բայց
 յապագման գլխաւոր պատճառն ժամանակիս
 խառնափնդորութիւնն էր . որ արդելք ե-
 ղաւ . Օրհնեալ է Աստուած այսօր աւելի
 բաղդաւոր եղաւ որ Վասպուրականի նման
 ընկերութեան միջոցաւ իւրոյ կընծայուի , և
 նորա գործոց նախախայրին լինելոյ պատիւը
 կունենայ . որմէ յետոյ ուրիշ երկասիրու-
 թիւններ ալ պիտի իւրոյ ընծայէ . եթէ Ա-
 րարատեան և Գործասիրաց և այլ ընկերու-
 թիւնք Հայաստանի բոլոր դասագիրքը սոյն
 ընկերութեանէն մշտապէս առնէն , վասն զի
 սոյն ընկերութեամբ միայն մեր ազգն օր մի
 պիտի յառնէ . աւելորդ է ըսել որ հաշտ և
 կուշտ աչօք պիտի նայուի . այս մեր կոշտ
 գործոյն :

1879 Ապրիլ 1

ԳԱՆՈՒՍԸ ԹԻՐԵԱՔԱՆԸ

Կ. Պօլիս Ռուպերթ գօլէճ

Երզնկացի

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉՈՐՍ ՄԱՍԻ ԲԱԺՆՈՒՄԸ
ԸԼԼԱԼՈՒՆ, ՉՈՐՍ ՊՐԱԿԻ ՎՐԱՅ ՊԵՏԻ ԻՕՍԻՆԵՔ

Պ Ր Ա Կ Ա

Ա. ՄԱՍՆ Է ՀԱՅԿԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ստանք տառը հազի էին . մայրաքաղաքն էր
Նախիջևան . Ա. էր Հայկ . որդի Թարգամի որդի
Թեբասի, որդի Վամերի, որդի Յարեթի, որդի
Նյի . գուրով . Բարեկաննան թաղաւորաց ճարաս-
րապետն էր, յետոյ ձանձրացած իրենները ժողկեց
գէզդի հիւսիս գնաց . և Սրարատ անուամբ լեռ մը
բնակեցաւ, հոն շինութիւններ ըրաւ, և Նախիջև-
ան կոչեց . Ներբովթներէն ոմանք Հայկին վրաս
գորք զրկեցին, բայց բան մը չկրցան ընել :

ارامنه ملوكى ذكر نده در مختمه سراً

بونلر توار بخلری ترجمه سندن استفاده ایتدی کمز اوزره
درت طبقه اولملریله بز انلری درت حرفده ذکر ایدرز

(اولکی حرف)

اولکی طبقه اولان (حقیقه) ذکر لنده در که قافدن بدل
کف ایله (جیکه) دخی چاندر

بونلر اون نفر اولوب دارالملکری (مخجوان) و ابتدائی
(حقیق) بن (ترقوم) بن (تراث) بن (جوسمر) بن
(یافت) بن (نوح) علم در (بابل) (نمرودلرینک)
دوالکر باشیسی اولوب صکره انلرک خدمتلرندن بیرار
اولوب اتباعی جمع ایدوب شمال طرفنه کتدی و (آراد)
قام بر طماغده ساکن او اوپ اول محله بنسار احداث
(ناخی ایجه وان) تحمیه ایتدی معناسی منزل اول دیمکدر
صکره لتقریب (مخجوان) دینلدی نمرودلرک بعضی
اوزرینه هسکر ارسال ایتدی لکن بر شینه قادر اولمادی

Մինչև անգամ կըսեն որ, Ներրովթ ինքն անձամբ գնաց. Հայկ նետով մը սպաննեց զայն, յետոյ իշխանութիւն և անկախութիւն ստանալով, կեանքը երկար, և հպատակըը բազմաբար եղաւ :

Մահուընէ վերջն, իր մեծ որդին Արմենակ յաջորդեց : (Արմէնիա) բառն ասկէց է. իր խոռ և Մանաւաղ եղբարցը, իր երկրէն, ստացուածքէն, և հպատակներէն մէն մի բաժին որոշեց : Խոռխոռունեան ցեղը Խոռէն. Մանաւաղեանն ալ, Մանաւաղէն սերեցան : Նոյնպէս իր փոքր Բազ տղուն ալ մաս մը տեղ որոշեց. Բազունի ցեղն ալ ասկէ սերեցաւ :

Եւ այս ցեղերը Վանայ լճին եզերքը իջևանելով, այն տեղերը նորոգեցին և Վանայ բերդը շինեցին : Իրմէ վերջը, իւր մեծ որդին Արմույիս եղաւ : Իր հպատակաց և սերնդեան համար շատ քաղաքներ շինեց. նոյնպէս իր Գարազ որդւոյն ան, ռամբն ալ քաղաք մը շինեց. ուր բնակեցաւ :

Յետոյ Ամասիոյ տեղն անցնելով, սա հորը պէս ըստգրւած շինութիւններ ըրաւ. յետոյ որդին Հար.

حتى دبر لکه (نمود) بنفسه اوزرينه واردي (حقی) اکا بر اوق اوروب قتل ایتکله بعد الیوم تعین واستقلال کسب ایدوب عمری طویل واتباعی کثیر اولدی
 هلاکندن صکره برینه اکبر ولدی (آرمناک) قائم اولدی
 (آرمنی) اکا منس-وبدر قرنداش لری (خور) و(مناواض) ولایتندن واموال واتباعندن بر حصه تعین ایدوب (خؤرخوریه) طائفه سی (خور) .
 و(مناواضیه) طائفه سی (مناواض) . ه نسبت اولندیلر کذلک ولد صفیری (باض) ه دخی بر مقصدار ولایت تعین ایدوب (باضونیه) طائفه سی دخی اکا نسبت اولندی و بو طائفه (وان کولی اطرافنه قونوش-وب اول ممالکی تعمیر و وان) قلعه سنی بنا ایتدیلر (آرمناک)
 هلاکندن صکره اکبر ولدی (آرامبص) اولدی
 اتباع وعشایری ایچون ارمینیه دیارنده نیجه شهرل بنا ایتدی و اوغلی (شاراز) ی ارسال ایدوب اسمنه بو شهر بنا و انده ساکن اولدی بعد هلاکه ولدی (آماسیه)
 انک برینه کچوب بو دخی باباسی کبی نیجه آثار بنا ایتدکن

մայ, յետոյ Արամ . ասոր տէրութիւնը աճում
առնելով Յունաց և Ասորի թագաւորաց քսնիցս
յաղթելով շատ քաղաքներ առաւ :

Հայր Արրահամ նահապետին ժամանակակից է:
Կեսարիոյ իշխաններէն Մշակ անուն մէկը հոն կու
տակալ ըրաւ . և թովը զօրը ձգելով որ Յունաց քա
ղաքներուն մնացորդը առնէ :

Իր մահուընէն վերջը , Արայ որդին եղաւ . գե
ղանի ըլլալուն , Ասորուոց Նինոս թագաւորին կինը
Շամիրամ սիրահարեցաւ և զսկստեցաւ իրեն :

Եւ երբ թագաւորութիւնը իրեն մնաց միայն ,
Արային ամուսնութիւնը խնդրեց , և չյաջողելուն
սկստեցաւ իր եղաւ . ուր Արայ մեռաւ և իւր Կար
դոս որդին գերեցաւ . յետոյ Շամիրամ ազատեց
ղանի . և հօրը տեղ թագաւորեցուց , Արահանը և

Տեր հլակ ւ րինե اوغلی (کفام) بعدہ انک اوغلی
(حرما) بعدہ انک دخی اوغلی (آرام) یرینه کچدی
بونک دولتی از دیاد بولوب (یونان) و (سریان)
پادشاهلرینه مره بعد اخری غلبه واللر زدن چوق ولایت
آلدی

(ابراهیم) علیه السلام بونک زمانده مبعوث اولمشدر
(قساریه) شهرینه امراسندن (میدشاق) نام کیمیدی
انیده والی ویانسه عسکر تعیین ایتدیکه (بلاد رومک)
بقیه سی اخذ ایلیهلر

مر سومک هلاکندن صکره ولدی (آرا) یرینه کچدی
حسن و جمال صاحبی اولغله (سریان) پادشاهی (نینوس) ک
عورتی (شامرام) اکا عشق ایتدی
سلطنت کندویه . اتقال ایدیجک (آرا) نک وصتالنه
طلبکار ولدی مساعده ایتکله اوزرینه عسکر چکوب
اتنای محاربهده (آرا) مقتول اوغلی (کارطوس)
اسیر اولدی صکره (شامرام) انی اطلاق ویاباسنک
یرینه پادشاه ایلوب اسمنی (آرایان) قویدی ویاننده

40411 29-95282

սեբւի : Եւ իր քովը վար դրաւ . և երկիրը սլահչ
սրանելու համար , փոխանորդ կարգեց իրեն :

Յետոյ Շամիրամի որդին Անուաս մայրը սա-
տերազմի մէջ սպաննելով , տեղը անցաւ , և Ա.
բայեանն ալ սպաննել ուղեց , մօրը հետ մեդրակկը
ըլլալուն համար . բայց նա իւր երկիրը վախաւ և
աղաատեցաւ , յետոյ իր Անուշաւան որդին նստաւ :

Անուաս ասոր վրայ ալ քանխոս կուռի ելլալ
ուղեց . բայց չկրցաւ յաղթել :

Յետոյ մեռնելով Հայկոյ ոմըկըը և թտուները
հոտ սպառեցան :

Յետոյ Հայոց սրայաղատք իրենց վրայ իշխան-
ներ սրողելով կը կտաւարուէին . ինչպէս որ Ա. և
Բ. յաւելլաւածոց մէջ պիտի յիշենք :

Ս. ՅԱԻՆԵԼՈՒՍԻԾ

ՀԱՅԿԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻՅ ՎՐԱՅ

Ատոնյմէ առաջինն է Կատէրն որ , Հայկեան
իշխանութեան կործանմանէն վերջը , մեծ իշխան
ըլլալով , Հայերն ամոր հնազանդեցան . յետոյ Ա.ը-
բակ , Զաւան , Պառնաս , Սուր . ասոր ատենը Ու-

Ալիգոբ օլայի ջիւպտ աիլուն ակալ արսալ օլաւ
սկրէ (Շաւրահ) օւղլ օլան (Նինոս) Եր Մէրէ
նիլամէ կալ ալոբ կոնլ Եր նիլէ կիլկոէ (Զարան)
ճնլ առսիլէ Մեդ օւղլէ կալ ալոբ ակալ կոնլ
կոնլ օլայնիէ կալոբ իլաւ օլուլի Եր նիլէ կիլ
(Զոշաւան) Եր նիլէ կիլ

Նինոս) ակ օւլայնի Եր կալ ճիլքի կալ ճիլ
Եր ճիլ կալ ալ օլոբ սկրէ օլուլի ակալ
(ճիլ) օլուլի կոնլ Մերքի օլուլի
Եր ճիլ (Զարն) ճիլ սի կալ ինլ օլաւ Եր
օլուլի Եր ակ կալ ալոբ Եր կոնլ օլուլի
ճիլ օլուլի

(ճիլ օլ)

(ճիլէ կալ օլուլի ճիլ օլ)

ակալ օլուլի (կալ) Եր կալ ճիլ օլուլի ակալ
օլուլի Զարն ճիլ սի օլալ ալոբ Եր նիլէ կալ
Եր (Զաւան) (Զարն) Եր նիլէ կալ օլուլի կոնլ

սէ (Նունիան) մարգարէ էր ի Քանան, որն որ Քանանացիք բազմաբն շուրջը փախան. և անոնց մէ կոնդատ իր քաղաքը եկաւ. և մեծ մարդ եղաւ:

Կանդոսեան ցեղը ասկէ սերած է:

Յետոյ Յովանակ, յետոյ Աշուան, Հայկակ. Սակալ, Արասի, Ծաւարչ, Նորայր, Սեղամ, Կար, Գառառակ, Հրանտ, Անճակ, Գալադ, Սուրա, և Զարմայր. ասոնք մէկգլխու ետև յաջորդեցին. վերջինս Զարմայր Գալիթ մարգարէի ժամանակակից է:

Հին Պոլոյ կռուին մէջ Ա. ի Տրոյաոտ մեռած է. յետոյ Արբուն, Խոյ, Ուսակ, Կայդակ, Սեան, Պարոյր. Հրաչեայ յաջորդակցեցան:

Պաղղանասար, ասոր ատենը Երուսաղէմը կոչուածն է, և ղիսրայէրացիս գերեց:

Այս Հրաչեան իսրայէրացոց ազնուականն էր. բէն Ծամբատ անուանով մէկը, միջնորդելով Պաղղանասարին հետը Հայաստան բերուաւ:

زمانده (يوشع) بن (نون) عليه السلام بنو اسرائيله ارض (کنان) ه ارسال ايدوب کنعانيلر اطر ف بلاده فرار ايتديلمر انلردن (کانطاس) ولايته کلوب عظيم الشان آدم اولدی

(کانطاسيه) طائفه سی اکا منسوبلردر

بعده (خواناک) بعده (اشواک) بعده (حیکاک) صکره (اميسال) صکره (آرتاک) صکره (شاوراش) صکره (بورایر) صکره (سدام) صکره (کار) صکره (قراراک) صکره (حراند) (آنجاک) صکره (فالاک) صکره (صورا) صکره (زارمایر) او او ب داود عليه السلام معاصر ایدی

اسکن استانبول معرکه سنده مقتول اولمشدر صکره (آربون) (خوی) (اوساک) (کیاک) (سکا) (بارویر) (حراچیه) او او ب (مختصر) بونک زماننده بیت المقدس شریب و بنو اسرائیلی اجلا ایلدی

(حراچیه) کبار بنی اسرائیلدن (شهاد) نام کسه دی بنتصردن شفاعت ایدوب ولايته کونلردی

Շամբատ Հայաստան մնաց , և որ քան զոր
իր տղայքը և թուները աճելով թագաւոր եղան
Հայոց , որ յետոյ պիտի պատմուի :

Հրաշեայի մահուընէ վերջ էր Փարոս , Պա-
ճոյճ , Կորնակ , Փաւոս , Տիոս , Հայկակ , Եր-
ուանդ , և Տիգրան որդին որ Յունաստան յաղթեց,
և թագաւորնին սպաննեց

Քաջ և բարեկենցաղ ըլլալով , երկար ատեն
փառօք և ճիւղութեամբ Հայաստան ընդարձակեց և
պերճայոց :

Իրմէ ետքը , իր չորս որդիքը յաջորդաբար մի
առ մի թագաւորած են . որք են , Պապ , Տիրան ,
Վահան , Երվան . ասոր տղան Ներսէճ . անորն ալ
Զարեճ . անորն ալ Պայգամ :

Յետոյ ասոր տղան ալ Լևոն և Լևոնին տղան
ալ Վահէն էր , Փլիլպպոսի որդւոյն Մեծին Աղէկ-
սանդրի ճետ պատերազմելով մեռաւ . որոյ վրայ իր
նշխանութիւնն ալ վերջացաւ :

Յետոյ Հայաստանի իշխանութիւնը դարձեալ
նախարարաց ձևով 70 տարիի չտի տևեց մինչև
Մեծին Արշակոյ յաղթութիւնը . ինչպէս որ պիտի
լսուինք վարը :

(Տեմած) արմն Դարնդ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Կսբ Գլոբ Վսքր Գալոբ Գալոբ Գալոբ
(Գրաչի) Կ Գալոբ Կսքր Գալոբ (Գալոբ)
(Կորնակ) (Գալոբ) (Գալոբ) (Գալոբ) (Գալոբ)
(Գալոբ) (Գալոբ) (Գալոբ) (Գալոբ) (Գալոբ)

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ
Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ Գալոբ

ԿՐԿՆԱՅՍՒԵՆՈՒՄՆ

ԱՆՈՆՑ ՄԱՆՐԱՄԱՆՐ ՊԱՐԿԱՅԻՑ
ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԸ

Աղեքսանդր երբոր Հայոց տիրեց մինչև իր մահը, իր կողմէն կուսակալներով կուսախարեց. յետոյ Հայք միաբանելով, Սելեւոս անուճով մէկը Աղեքսանդրի 9 թուին, իրենց վրայ թագաւոր ըրին, որն որ 31 տարիէն վերջ մեռաւ և սորա տեղ թիպոս եկաւ. այս ալ 11 տարի իշխելով, այս յաջորդութիւնն ալ հոս վերջացաւ :

Պ Ր Ա Կ Բ.

ՀԱՅՈՑ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ Բ. ԴԱՊԱԳԱՆ
այսինքն ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

Այս ալ մէկ ունական (խորաղիր) մէկ ծանօթութիւն, և մէկ յաւերճածով պիտի խօսուի :

ՀԱՄԱՌՕՑ ՊՍՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՄԻՆ ԱՐՇԱԿԱՅ

Այս Արշակ ըստ կարծեաց պատմչաց, Հայր Արքայաճմու Բեառարայ աղոթանոյն զաւանդելն հա-

« ذیل الذیل »

(انلرك فرعك فرعى ذكر نده در)

اسکندر ارمی دبار ینہ مالک اولدقده فوت اولنجیہ دک طرفندن والی نصب ایتدی بعد ذلک ارامنه تجمع ایدوب بینلرند، (سلفقوس) نام کسنه بی تاریخ اسکندرینک طقوزنده اوزرلینده پادشاه ایتدیلر اوتوز بر سنه دن صکره هلاک ویرینه (تبوس) اولوب و بونک مدتی اون بر سنه اولوب بو طبقه دخی بونده اتراض بولدی

« ایکنجی حرف »

ارمن ملوککندن ایکنجی طبقه اولان (ارشکونیان) ذکرلنده بر عنوان و بر مقصد و ذیل اوزرینه در

(بیوک ارشاکک اجال احوالی بیانده در)

بو آرشاک علی زعوم راویون حضرت ابراهیم چاریسی کدورا اولادندن اولق اوزره بلخ و حراسان ملوککندن

Մեծին Արշակայ եղբայրը Վաղարշոյն ըլլալով, բա-
կը կառավարէր ժողովուրդը. և զօրաց և հպատա-
կաց մէջ բարի կանոններ և օրէնք դրաւ. և ամե-
նուն իր սպարաբը ճանչցուց :

Եւ խորայելացի Շամբատին դուստրաց պատիւ-
ներ տալով, ծանրագին կալուածներ տուաւ. և
մեծամեց բաղաբներ շինեց և շէնցուց և բարեկար-
գեց. և 20 տարի թագաւորելէն վերջը, Աղեք-
սանդրի թուին 92 ին Մծալին բաղաբը մեռաւ. և
տեղը իր որդին Արշակ յաջորդեց. սա ալ նոյնպէս
իր հօրը համակերպեցաւ. և Սև ծովուն եզերքը ե-
ղոյ լազիստանը ամենելով 43 տարի ետք մեռաւ,
Արշակայ տեղ, որդին Արտաշէս յաջորդեց. որ
Խորասանի և Միջագետոց յաղթելով անցաւ Յու-
նաստանի ալ յաղթեց. և Լիւրից թագաւորը ըս-
պաննելով, Եղիսպոտի թագաւորին ալ յաղթեց և
գերեց. բայց յետոյ ազատեց. և յետոյ Մարմա-
րայի կղզեաց ալ տիրելով շրջանը ընդարձակեց .

سنه در ابتدای ییوک (آرشاک) قرن دهمی (آرشاک)
اولوب حسن سلوک صاحبی آدم ایدی عسکری
ورعایی بینارنده قوانین حسنه وضع ایدوب هر طائفه
وظایف تعیین ایدی

و شپاد اسرائیلی اولادینه اعتبار ایدوب آخر خاصلو بردی
وعظیم شهر لر بنا و انشا و جوق مملکت لر معمور ایدوب
یکرمی سنه حکومت د نصکره تاریخ اسکندر ینک طقسان
ایکسنده نیصیین شهر نده هلاک و پر نده او علی آرشاک
اولوب باباسی سلکته سلوک ایدی و قره دکز یالیسنده
لاز ولایت دن تمخیر ایدوب اون اوچ سنه دن نصکره هلاک
و پرینه او علی آرداشس اولدی خراسان و ملورالنهری
تمخیر ایدوب بعده بلاد رومه دخی واروب فتح ایدی
(لیبا) بادشاهنی قتل و بعده مصر بادشاهنه دخی ظفر
بولوب صکره اطلاق ایدی و اقدکر جزایرنده دخی
دسترس اولوب د آره سی وسعت و دولتی قوت بولدی
شویله که ملوک شرقیه و غربیه کیندویه مطیع و تقاد
اولدیلز عظیم شهر لر بنا ایدوب اریاب توار یخ بونک
عسکری چوققلنده فوق الحد مبالغه ایدرلر

Իւր տէրութիւնը ուժովցուց . այնպէս որ արեւելեան և արևմտեան թագաւորք բոլորն ալ հըւեղան իրեն . սա ալ մեծամեծ քաղաքներ շինեց . սլասովչք կըսեն որ անթիւ գորք ունէր , 25 տարի իշխեղէն վերջը մեռաւ . Տիգրան որդին անցաւ տեղը . 430 ին թագաւորեց . Երուսաղէմ գնաց . ժողովուրդը գերեց . և Բարեղունն ալ կործանելով տնոր ալ ժողովուրդը գերեց . 33 տարի թագաւորեղէն յետոյ մեռաւ , տեղը Արտաւաղդ որդին անցաւ :

Զեղխ ըլլալուն , տէրութիւնը լաւ չկրցաւ կառավարել . ուստի երկու տարի ետք նախարարք վըրան յարձակեցան և սպաննեցին :

Արտաւաղդաց տեղ հօրեղբայրը Արշամ նըստաւ 41 տարի . իր մահուընէ վերջն ալ , Արգար որդին նստաւ :

Ատոր Բ. տարին Յիսուս Բրիտոս ծնաւ . 38 տարի իշխեղէն վերջը . յետ իւրոյ մահուան եղորոր որդին Սանատրուկ իշխեց 30 տարի : Յետոյ 253ին Երուանդ 20 տարիի չափ իշխեղէն վերջը մեռաւ . և տեղը Սանատրուկեան Արտաղէս անցաւ . այս ալ 45 տարի թագաւորեց . և մեծ համբաւ ստացաւ : Յունաստանի շատ քաղաքաց ' և Կարուց և նորա շրջակայ քաղաքաց բաղմաց յաղթելով տէրութիւնը ճոխացուց : 314 ին մեռաւ և տեղը որդին Արտաւաղդ եղաւ . սա' իր եղբորքը աքսորեց . և թաւ

Իկրմի Թշ Տեմեմնսկր ԷլաԿ Երնե Եւելի (Ելքրան)
 Եոզ Ետոջը Եադեաղ Եւելի (Քադս Տրիֆե) Եարոբ
 Տեկալի Եւլան Եո՞՞Եւելրի Եսիր Ե Եաբելի (Եաբելի) Եաչի Տարիբ
 Եաղալտնի Եաչի ԿնաԿ Եսիր Եւելի Ետոջ Եոյ Տեմե
 ՙ Կոմեմնսկր ԷլաԿ Երնե Եւելի (Երձաւասոթ) Քաթմ
 Եւելի

Տեցիղ Եւոբ Տրիթ ԵմաԿ Կեմ Քադրտե Ենա ԵաԿի Տեմեմնսկր
 Տեմե Կրե Ելեան Եւելի Եոջը Ենե Էլլոմ Եւելի Քադր Եոյ Ետ
 Երնե Եոյ Եոյ Եի (Երշամ) Եկրմի Տեմե Զաթմ Եւոբ Եեմ ԷլաԿ
 Եոջ Տեկան Եիղե Եւելի (Ելքր) Եւելի ԵոյԿ ԵլԿնե՞լի
 Տեմեմնսկր Կրտ (Ելքի) Եղիե Տեմե Եոլմ ԵաԿի
 Քադր Ետոջ Տեկը Եոլմ Եոլմ ԵլաԿ Կրնալի Եւելի Եոլմ
 (ՏնաԿրոյ) Ետոջ Տեմե Եւելի Եեմ (Երաւտ) ԵլԿոջ
 Եղի Եոյ Եոլմ Եոլմ Եկրմի Տեմե Քադր Կոմեմնսկր Եւելի
 ԷլաԿ Երնե (Երձաթմ) Են (ՏնաԿրոյ) Եւոբ Եոմալի
 Քր Կր Տեմե Եեմ Եոլմալմալ Եղիմ Տնա Կտկ Եւելի Եոլմ
 Եոլմ Կր Տեմե Ե (Քարտկ) Եաչի Կնմ Եոլմ Կնե Եոյ Եոյ
 Եւլան ԵմաԿԿ Կր Եոլմալմալ Եոլմ Եոլմ Եոյ Եոլմ Եոլմ Եոլմ Եոլմ Եոլմ

ժողովելով Խորասան և Միջագետք գնաց . և անոնց
 յաղթելով՝ հօրը վրէժը առաւ : Կարսի Սրտաշիր
 թագաւորը ձեռքէն Հինտիսթան (Հնդկաստան)
 փախաւ : Յետոյ Պլլև (Պահլաւ) նախարարներէն
 Անակ Խտարովին ապախնեցաւ և մտերմանալով
 անոր . օր մը որսի ատեն սպտեհնութիւն դտաւ . և
 սպաննելով փախաւ . Խտարով 48 տարի թագաւորեց .
 էր տեղ 447 ին տղան Տրդատ նստաւ :

Տրդատ քաջ և կորովի մէկն ըլլալով , շատ քա-
 ղաքներու յաղթեց . իշխանութեանը տակ գտնուած
 բոլոր կառաւունները քակեց և տեղը եկեղեցի և
 վանք շինեց . և զԱր. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայրա-
 պետ ձեռնադրել տուաւ . և երբ լսեց Յունաց կոս-
 տանդիանոս կայսեր Քրիստոնէութեան դարձը նախ
 գրով խնդակեցաւ . և յետոյ լուսաւորչի հետ տե-
 սութեան գնաց 70,000 զօրքով :

عظیم عسکر جمع ایدوب خراسان و ماورای نهره وادی
 و پادشاهلری بوزوب چوق اد مگردن قتل و باباسی انتقامین
 اخذ ایلدی قارص پادشاهی آرداشیر انک الندن
 هندستانه فرار ایتشدر صکره بلخ وزراسندن آنانک
 نام کسه خسروک یانته کلوب التجا ایلدی و کندویه
 کمال مرتبه تقرب و انتساب ایدوب بر کون صیدگاهده
 فرصت دوشوروب قتل و کندو فرار ایلدی مدنی قرق
 صکز سنهدر برینه درتوز قرق بدی اوعلی دیرطاط
 اولدی شجاع و بهادر آدم اولوب چوق ممالک تمخیر
 ایتدی حضرت جرجیس علیه السلامه ابتدا ایمان
 کتوران بودر ولایتده اولان نجخانهلری هدم و برینه
 کلپسار و مناسترلر بنا ایتدی حووار یون تلامذه سندن
 قریقور نام منور موی الیهی ولایتده پاپا نصب ایلدی
 روم قیصری قسطنطین دخی حضرت عیسیاه ایمان
 کتوردیکی ایشیدنجه ابتدا کاغدالشوب صکره انکله
 ملاقاته هزیمت ایدوب یانجه قریقور پاپا و یتمش بیک آدم
 دخی وار ایدی قیصر ایله روماده ملاقی اولوب

بربر یله دوستلاشتمی اوزره عهد و میثاق ایستدیلر
 و دونوب بینه ولایتنه کلدی احداث ابنیه و تعمیر بلاد
 و غلبه علی الغزا و الاهدایا بلرنده انار جلیله سی اولوب
 الی آلتی سنه حکومتدن صکره بشیوز اون اوچده وزراس
 انی زهر لیبوب یرینه اوعلی خسرو اولدی کنحدو
 ذوقنه مشغول اولوب امورینی و رزاسنی کورر ایدی
 طقوز سنه دن صکره هلاک و یرینه اوعلی دیران پادشاه
 اولدی

طبراق قلعه سی یونک انارندن بشیوز یکریمی یدیده هلاک
 و یرینه اوعلی (آرشاک) اولدی . فرس پادشاهیله
 بینلرنده حرب و قتال واقع اولوب (آرشاک) غلبه ایلدی
 صکره فرس پادشاهی دخی عظیمه عمه کرایله کلوب
 (آرشای) اسیر ایلدی . واسیرایکن هلاک اولوب یرینه
 بشیوزاللی یدیده اوعلی (پاپ) اولدی .

سقیه و سی الخلق حر یف اولوب ملتی یمه کبارینه اهانت
 اوزره ایدی . یدی سنه حکومتدن صکره قیصر آتی
 کتوردوب قتل ایلسدی . یرینه بشه یوز الشمس درنده

کویسهر هکت ، زاتولف տեսնուեցաւ . և բարե
 կամութեան դաշինք կուեց հետը . և դարձաւ ՚ի Հայս .
 շատ շինութեամբ և բարեգործութեամբ 56 տարի
 թագաւորելէն վերջը 543 ին նախարարները զինքը
 թունաւորեցին . իր խօսքով որդին տեղը նստաւ .
 բայց հեշտասէր ըլլալուն նախարարները կը կառա
 վարէին տէրութիւնը . 9 տարի իշխելէն վերջը մե
 ռաւ և Տիրան որդին յաջորդեց :

Պօքրագ գաղա քաղաքը իր շէնքն է . Սա ալ
 521 ին մեռաւ և իր Սըշակ որդին յաջորդեց ,
 Պարսից յաղթեց . բայց յետոյ գերի եղաւ . և
 537 ին մեռնելով , Պապ որդին յաջորդեց իրեն :

Պապ ցոխ և Հարարարոյ ըլլալուն ,
 նախարարաց ատելի էր . եօթը տարի իշխելէն
 վերջը կայսրը սպաննեց զանի և 367 ին Ղարաղ-

գառ Քաջը յաջորդեց : Պարսից թագաւորին Նուր-
 րակ զրկելով՝ ազլիկը ՚ի կնոթիւն սառա . և կայս-
 րէն երես զարձնելով , Պարսից հպատակեցաւ . նա-
 խարարր Հայոց այս բանը Թէոդոս կայսեր զեկուցին .
 նա ալ Պօլմս բերել տարով , կղզի մը դրեց . հոն
 մեռեր է , 4 տարի թագաւորելով միայն . իր տեղը
 Պապին Արշակ և Վաղարշակ տղայքը յաջորդեցին :
 Պարսից հլու էին . 7 տարի իշխեցին վերջը , 575
 ին խորով յաջորդեց . Պարսից հետ երկար սպառե-
 րադմներէ վերջը , 580 ին վերջապէս գերի ինկաւ .
 և տեղը Վասիշապուհ եղբայրը յաջորդեց Պարսից
 որոշմամբ . բայց կայսեր հետ ալ միջին զիրք մը
 ունէր : Սա ալ 25 տարի իշխեցին վերջը , 601 ին
 մեռաւ , և իր խորով եղբայրը զարջեալ իրեն յա-
 ջորդեց Արթուրիկոսին ջանի : Բայց տարիէ մը
 ետքը , վար առնուելով , իր Արտաշէս եղբոր որդին
 տնցաւ իր տեղը :

(արخطاد) اولدی شجيم و پهادر آدم ایدی فرس
 پادشاهنه ادم کوندروب قيريني ایتدی . وقیصر دن
 روکردان اولوب آنى زیر اطاعتنه دخول ایتدی .
 اعیان ارمن بوخصوصی قیصر (تیونوسیسه) اعلام
 ایتدیلر . استانبوله کتوروب قید و بندایله برجزیره یه
 نفی ایتدی . انده هلاک اولمشدر . مدت حکومتی
 درتسنه ویرینه پاك اوغعلری (آرشاق) و (و افارشال)
 علی الاشتراك پادشاه اولدیلر . فرس پادشاهنه مغلوب
 ایدیلر یدی سنه قدر حکومتدن صکره بشیوز یتیش بشده
 (خسرو) اولدی . فرس عسکری ایله حرروب
 عدیده سی اولوب اخرا الامر بشیوز سکسانده اسیر
 دوشوب یرینه قرنداشی (ویرامشابوح) اولدی
 فرس پادشاهی طرفندن نصب اولمشدر قیصر طرفنه
 دخی مدارات اوزره ایدی . یکرمی برسنه حکومتدن
 صکره التیوز برده هلاک . وقرنداشی (خسروی) پاپانک
 سعفی ایله ینه یرینه کچوب برسندن صکره خلم و یرینه
 قرنداش اوغلی (آرداسش) اولدی .

Չբասախը և կնամուլը բլլալուն, Պարսից թագաւորը պատեհութիւն գտնաւով, շատ քաղաքները առաւ, և զինքն ալ գերելով և բանտորկեւով մեռուց. Սրչակունեան ցեղը հոս ընկացաւ:

Սյուս հետեւ նախարարք Հայոց մի առ մի յաջորդաբար իշխեւով կը կառավարէին զՀայաստան:

ՅԱԻԵԼՈՒՍԾ

Ի ՎԵՐԱՅ ԱՐՇԱԿՈՒԷՆԱՅ ՊԱՐԱԳԱՅԻՅ

42 հոգի էին ատոնք. մայրաքաղաքին Հայաստան, սկիզբին 605 ին, և վերջերսին 930, և տեւողութիւննին 325 ասարի է:

Նախ Վարդան՝ Սահակ Հայրապետին թողը և զուօր, Սրտաչեսը մեռնելուն պէս, Սրչակունեան ցեղին մէջ թագաւորելու արժան մարդ չը գտնուելուն Սրչակունեան ցեղէն ընտրեցին իրենց իշխելու, վերոյիշեալ Վարդանը, Պարսից հետ ըրած երկար պատերազմներէն վերջը, հաշտութեան համար որչափ որ բաւական ընծոյ տրուեցաւ նէ, չը բաւականանալով, բռնտարկել սպառնացաւ, և յետոյ

ملاهی و معاشرت نسوانه منهنك اولمغه عجم پادشاهی
 انتهاز فرصت ایدوب اکثر ممالک کینه استیلا و کندویی
 دخی اخذ و حبس ایدوب حبسند هلاک . و طبقه
 آرشاکوینه آنده منقرض اولوب اندن صکره اعیان
 ارمن تجمعاً و واحدا بعد واحد امرای حکم اختیار
 ایتدیلر .

(ذیل) آرشاکوینه نك فرعى ذكرنده ذر)

اون ایکی نفر کسنه اوتوروب دارالمکنه (ارمنیه)
 و ظهورلری ۶۰۵ و انقراضلری ۹۳۰ ده ومدثری
 ۳۲۵ سنه اولمشر ابتداری (سحق) پایانک حقیدی
 اولان (وارطان) ذرکه (آردشیس) اولیجک (و ارشا
 کوینه) طائفه سنده سلطنته لابق کسنه بولنماغله
 (ارمن) قوم مزبوری اختیار ایتدیلر پس وارطان
 انلر اوزرینه حاکم اولوب عجملر ایله کرارا محاربه ایدوب
 صکره برمقدار مال اوزرینه مصالحه ایتدیلر لکن فرس
 پادشاهی انک ایله قناعت ایتیموب محبوس اولملری ایچون

Հայտու թիւնը լուծելով կուոյ սկսան , պատերազմի մէջ Վարդան մէկ քանի նախորարներով ինկառ . յետոյ Պարսից որդւմաւր , Հայոց պայազատներէն Վարդ յետոյ Մանկոս , յետոյ Սըլամ , յետոյ Վա . հան , Բ. Վարդ , Գաւիթ , Թէոդորոս յաջորդաբար իշխանցին : Ս.յս վերջինիս ատեն Պարսիկք ինալով , Հազարացիք պատերազմիլ սկսան Հայոց հետ . Թո . րոս տուրբտալ ընդունեց . և խալիֆայից հետ ուխտեց . նոյնպէս Համազասոյ , Գրիգոր , Մծէժ , Ներսէս ի . րարու յաջորդելով , այսպէս այս յաջորդութիւնը ընկաւ :

جابهه اكراه ايلدى بمن يند صلي بوزوب جنك
 ايتديلر معر كده وارطان اعيان ارمندن بر مقدار آدم
 ايله مقتول اولوب بعده فرس پادشاهى طرفندن يه
 ارمن امر اسندن (وارط) بعده (منقوس) بعده (ارشام)
 بعده (واهان) بعده (ايكيچي وارط) بعده (داود)
 بعده (تودوروص) نصب اولتوب بونك زماننده
 دولت فرس منقرض اولوب اهل اسلام ارمن ولايته غزا
 ايتلر يله (تيو دوروص) جز يه يي قبول ايدوب خلفاء
 راشدين رضوان ، تعالى عليهم اجمعين طرف شريفترندن
 ههد نامه همايون احسان اولندي اندن صكره (حجاز اسب)
 بعده (قريقور) بعده (مژر) بعده (نرسه) اولوب
 دولت امرا انده منقرض اولدى

Պ Ր Ա Ն Ք .

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՅ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բագրատունեանք Հրէայ Սմբատին զսակընեբէն սերելով՝ 13 հոգի են . մայրաքաղաքնին Հայաստան և սիւրբնին Ս. Ղեքսանդրի թուին 930 ի մօտերն է . և վերջերնին 1223 ին . տեւողութիւննին 193 տարի է : Ս. Պաղինն է Ս. Ղոտ , որ նախարարներէն սրտիւ և համբաւ գտնող Բագրատունին ասոր զարմէն է . և այս դերդաստանը , յիշեալ Բագրատունին կը վերաբերի : Ս. Ղոտ 17 տարի իշխելէ զինի մեռաւ , և տեղը 947 ին որդին Սմբատ 20 տարիի չափ տիրեց , և հօրը համակերպեցաւ . 967 ին մեռաւ , և տեղը իւր Ս. Ղոտ որդին անցաւ , որ խալիֆայից հարկատու չ'ըլլալուն , Ս. Սիւրբա խալիֆան վրան ինկաւ զջրօք , և դերի վարելով ի Բաբելոն տարաւ , որ յե-

﴿ اوجنچى حرف ﴾

ارمن ملوکندن اوجنچى طبقه اولان (باقرارونيه)
طبقه سى ذکرند در

یونغر شمشاد اسرأیلی اولادندن اواب اون اوج نغز
کسنه در دارالمسکبری (ارمنیه) و ظهور لرئ تاریخ
اسکندریک تخمینا (۹۳۰) نجی سنه سى وانقر اضاری
۱۳۳۵ ده ومدت لری ۱۹۵ سنه اولمشدر ابتدالری
(آشواد) در که امرای ارمنندن ابتدا شهرت و شان
کسب ایدن (باقرادون) بونک اجدادندندر . و بوخاندان
مزبور باقرادونه نسبت اولمشدر . (آشوادک) مدتی
(۱۸) سنه اولوب صکره هلاک ویرینه (۹۴۸) ده
اوعلی شمشاد اولوب . بیکرمی سنه قدر باباسنک مسککنه
سلو کدن صکره (۹۶۸) ده هلاک . ویرینه اوعلی
آشواد اولوب مال جزیه ادا سنه عنادی ظهور اتمکله
(ابو جعفر منصور العباس) انک اوزرینه عسکر
ارسال ایتدی . طوتوب قید و بند ایله بغداده کتوردیلر

տոյ բանտին մէջ մեռաւ . 20 տարի տիրեց : Իր Միբատ ուղին տեղը անցաւ 987 ին : Ասոր իշխանութեան 35 թղ. տարին Պիլլա իր սպարապետը բազում զօրօք մտան եկաւ , և Միբատը բռնելով , Ապրիսա Խալլիֆային տարաւ , որ սպաննելով զանի 1022 ին՝ իր Աշոտ ուղին յաջորդեց . ասիկայ թէ խալլիֆայից և թէ կայսեր հետ սիրով էր և յարգանք միշտ : Մինչև անգամ կայսրը մատաւոր թագ մը զրկեց : 37 տարի իշխեցին վերջը 1059 ին մեռաւ , և տեղը Միբատ անցաւ , որ հօրը համակերպեցաւ , և այնչափ մեծ համբաւ ստացաւ որ կործայց շատ երկիրներու ազգեցութիւն ունեցաւ : Ռոմանոս կայսրն ալ թագ մը զրկեց : Խալլիֆայից հետ ունեցած պատերազմաց շատին մէջ յաղթող հանդիսացած է :

Յետոյ վանայ մէջ Միւղանութիւն ընող խալլիֆային հօրեղբորորդին օգնութեան հասնելով , պա-

սեկրե իսմէէ ھلاک اولدی . مدنی یکرعی سنه اولمشدر
مزبور اسمیراولیحقی ۹۷۸ ده اوغلی شمپاد اولدی .
کندیسی ابوالعباس در انک اوتور بشنجی سنه سنده متوکل
خلیفه سرعسکری (بیغانی) عظیم عسکر ایلہ بز بورک
اوزرینه ارسال ایدوب عظیم جنکدن صککره اهل
اسلام منصور اولوب (شپاد) ی قید و بند ایلہ حضور
خلیفه کتوردکارنده قتل ایدوب یربنه ۱۰۳۳ ده اوغلی
(اشواد) اولوب کرک خلیفه وقیصر طبرفته ملاطفه
اولدی حتی قیصر اکابرتاج ملوک ارسال ایشدر ۳۸
سنه دنصکره ۱۰۵۹ ده ھلاک و یربنه اوغلی (شمپاد)
اولوب بودخی باباسی مسلکنه سالک اولدی و بی عظیم
شان کسب ایدوب اکثر بلاد (کرجه) دخی حکمی جاری
اولمشدر قیصر (رومانوس) اکاتاج ارسال ایلدی .
خلفای دولنه اختلال کلکله بلاد اسلامییه مسلط اولوب
خلیفه نکه عسکریله مرة بعد اخیری محاربه ایدوب
بوزمشدر . صککره مزبورک قیرقنداشی اوغلی اولوب
(وان) حاکی اولان سلطان المسلمین کلبو به امداد ایتکله

տերազմի ատեն Հայոց նախորարք մատնեցին ըզ Սմբատ . սիւլգանն ալ, Բագրեւանգոյ սյսինքն (Գորբազ գալ'ա) ի բուրգէն կախեց սպաննեց :

Այսպէս 24 տարի իշխեցին վերջը 1083 ին՝ իր տեղը Աշոտ որդին անցաւ . կայսրը ստոր ալ թագ դրկեց . քաջ ըլլալուն համար պողպատ (փօւ լատ) անուանը դրին . 8 տարիէն ետքը մեռաւ , և տեղը 1091 ին եզբայրը Ապպաս յաջորդ եղաւ . Կարսի մէջ մեծ եկեղեցի մը , և չորս ալ վանք շինեց , երկիրը խռովարարներէն ազատեց և սրբեց . 24 տարիէ ետքը մեռաւ 1113 ին մեծաւ , և յաջորդեց իրեն Աշոտ որդին , Բրիստոնեայ և Հեթանոս թագաւորաց հետ սիրով էր : Իր թագուհին ալ նոյնպէս 2 մեծ եկեղեցի կառուցց : Սա ալ 27 տարիէ ետքը մեռաւ և տեղը Սմբատ որդին անցաւ 1124 ին : Այսուրեան գետէն մինչեւ ծաղկաւէտ ձորը ընդարձակեց , 13 տարիէ ետք մեռաւ . և տեղը անցաւ եղբայրը Գագիկ . ծաղկաւէտ ձորոյն մէջ Եկեղեցի մը կառուցց յանուն Ս . Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ . 29 տարիէ ետք մեռաւ , և տեղը Սմբատ

1
(شهاد) یرینه خروج و جنگ ابدوب اتناى محار به ده امرای (ارمن) مزوری طوتوب تسلیم ایندکلرنده سلطان المسلمین طبراق قلعه برجنده صلب ایلدی .
مدتی (۲۴) سنه اولوب یرینه (۱۰۷۳) ده اوغلی (آشواد) اولوب قیصر اکاتاج الباس ایلدی شجاع اولدبغندن پولاد دیوتیمه وملقب اولدی . سکر سنه دن صکره هلاک و یرینه ۱۰۹۱ ده قهرنداشی (عباس) اولوب . قارص شهرنده یريوك کتیسه ودرت بيوك بیعه بنا ایتدی . بلادی مفسدیندن تطهیر ایتشد (۳۴) سنه دن صکره ۱۱۱۵ سنه سنه هلاک . و یرینه اوغلی اشواد اولدی اهل اسلام و کفره طرفنه حسن معامله اوزوه ابدی عورتی ایکی بیوک کلیسا بنا ایتشد ۳۸ سنه دن صکره هلاک . و یرینه ۱۱۳۴ ده شهاد اولدی . ار به چایی نام نهرندن جیحکک دره نام محله دك توسیم ایتشد و ۱۳ سنه دن صکره هلاک و یرینه ۵۵۱) ده قهرنداشی (قاقیق) نام اولدی جیحکک دره , مرچر جیم منور اسمنه یرکنیسه بنا ایتشد . (۲۹) سنه دن صکره هلاک

Յուշաց Գուսանտար բերդը ամրացնելով իշխեց . 480 ին մեռաւ . և տեղը իր Կոստանդին որդին անցաւ . այս ալ շատ քաղաքներ և բերդեր առաւ . և իշխանութիւնը բնդարձակեց . Յ տարի իշխելէ վերջը մեռաւ . իր Թորոս որդին տեղն անցաւ :

Թորոս խնաստան և քաջ ղլլալով , Սիւր ամբարաց կատարելապէս , և փառաւոր եկեղեցեօք զարդարեց : 508 ին մեռաւ , և յաջորդեց իրեն Լէոն եղբայրը : Սա ալ Տարասի և Սայ դաւառները առաւ և ամրացուց . որոյ վրայ կայսր բարկացաւ . և էմիր Սահաբը վրան յարձակել տուաւ ինքն ալ քիչ մը զօրք տալով , որովք Լէոն կասրաժ կայսեր տարին . ուր մեռաւ 'ի բանախ : Ռուբէն տղին ալ աչքը փորեց : Բայց իւր փոքր որդին Թորոս , հօրը և եղբորը վրէժը լուծելու համար , Յոյներէն շատ մարդ մեռուց . և շատ քաղաքներ առաւ . այս բաներուն վրայ , կայսր ճարահաեղով Իկոնիոյ Սրահիժ թագաւորին հետ միանալով Թորոսի վրայ զըրկեց , բայց չ'կրցին յաղթել . ուստի կայսր կեղծ բարեկամութիւն ցցուց , և պատիր բանիւք իր կողմը գրաւեց , առեն մը սիրով անցուցին . բայց յետոյ Թորոս ետ դառնալով կեղծիքէն յարձակեցաւ քաղաքներուն . նորէն կայսրը բազում ընծայիւք , ապուշանօք և զօրօք զԳլըժ արաւանը Թորոսին վրայ

باشنه جمع اولديلر . روم ولايتندن (قوسندار) قلعه سنه و بكرى سنه قدر انده . و انا اعمالنده حكومتدن صكره ۴۸۰ تار يخنده هلاك . و يرينه اوغلي (قسطنطيه) اولدى . وافر قلعه لوشهر ل الوب . ولايتي وسعت بولدى بش سنه دن صكره هلاك . و يرينه اوغلي (توروس) قائم اولدى . حكمت ايله شجاعتى جمع ايتمدر . ولاينده كليسال بتا . و جمع عال سيه استيلا ابوب . ۵۰۸ ده هلاك و يرينه قونداشي (له اون) اولوب . (طرسوس) و (سيمس) نواحي سنى تخير ايلدى قيصر اكا غضبناك اولوب (امير احمد) انشمندى اوزر ينه تسليط ايلدى . و كندى بر مقدار عسكر و بردى . (له اون) ايله بعد المحار به اسير ايدوب قيصره ايلتديلر . حبسه هلاك اولوب . اوغلي (روينك) دخی كوزل ينه ميل چكمله . كوچك اوغلي (طوروس) اولوب باياسى و قونداشى انتقامى بچون . روم طائفه سندن چوق ادم قتل و چوق بلاد اخذ ايلدى . قيصر عاجز قالوب قونيه پادشاهى (قليچ ارسلان) ايله اتفاق و كندى دخی بر مقدار عسكر و يروب اوزر ينه

(*) Գլըժիճ արաւան :

մակերպեցաւ , և թաթար թագաւորաց հետ սիրով վարուեւընն, երկիրը զերծեց անոնց յարձակմունքէն. ուսումնական և ուսումնասէր ըլլալուն , կենաց մեծ մասը գիտնոց և գիտութեանց հետ կանցընէր . շատ զիրբ ժողոված կր , և 18 տարի իշխեւէն վերջը մեռաւ . և տեղը Հեթում որդին նստաւ : Թաթարաց հպատակ կր . և անոնց Եամի և Հալէսի վրայ ըրած պատերազմներուն մէջ մեկտեղ էր . Հագարացոց հետ խիստ էր . 6 տարի թագաւորեւէն վերջը վանական եղաւ :

Թորոս եղբայրը իր տեղը անցաւ . 3 տարիէն ետքը իր Սմբատ եղբայրը զանի սպաննեց . և ինքը տեղը անցաւ . այս ալ 3 տարի վերջը բանտարկեցաւ . և յաջորդեց Կոստանդին եղբայրը . Տարիէ մը ետքը այս ալ բանտարկուեւըլ , Լէոն եղբայրը յաջորդեց , 3 տարի ետքը թագաւորաց Արզոն տէրը զանի սպաննեց , և տեղը Օշին նստաւ : Եւ Թաթարաց թագաւորին մարդ զրկեց , և հօրը սպանմանը վրայ գանգատեցաւ . այն ալ յիշեալ Արզոնը սպաննելու համար մարդ զրկեց . 3 տարի իշխեւէն վերջ , մեռաւ Օշին . և Լէոն տղան տեղն անցաւ .

اوالمشدر يرينه اوعلی مزبور اولدی که اسمی (لهاون) اولوب بودخی بابایی کبی ملوک تاتار ایله حسن معامله اورره اولمغه ولایتی انلرک شرورندن امین اولدی حکمت و حکمایه محبت اوزره اولوب اکثر اوقاتده انلرله مصاحبت و معاشرت و جوق کتباب جمع ایشدر و ۱۸ سنه دن عسکره هلاک و بیرینه اوعلی (حیطوم) اولدی ملوک تاتاره تابع و اکثری شام و مصر رجالیله اولان جنکله نده بیله ایدی اهل اسلام شدت اوزره اولوب التي سنه صکره ترهب ایتکله يرينه قهرنداشی (توروس) اولدی اوچسنه دن صکره قهرنداشی (شهاد) انی قتل ایدوب بیرینه کچدی اوچسنه دن صکره حبس اولوب يرينه قهرنداشی (قسطنطنین) اولوب برسنه صکره اولدخی حبس اولوب يرينه برادرزاده سی لهاون اولدی اوچسنه مرورنده تاتار بکلرندن (ارقون) انی قتل ایدوب يرينه اوعلی (اوشین) اولدی و تاتار پادشاهنه ادم کوندروب باباسنک قتلندن شکایت ایتکله اولدخی مزبوز (آرقونی) قتل ایتک ایچون ادم کوندردی اوچسنه مرورنده (اوشین) هلاک و اوعلی لهاون يرينه

որ դեռ փոքր էր : 23 տարիէ վերջը Յիլմուր թաշ
 30,000 զօրօք վրան եկաւ , բայց հաշտեցան : Յե-
 տոյ Յզիպտոսի զօրքը եկաւ , և Աեաղ բերդը պա-
 շարեցին . բայց չկրցան ստնել : Բայց յետոյ բազում
 զօրօք եկան և 723 ին զարնան ստեն ստին , այս
 արտոներազմին մէջ Լէոն մեռաւ , և այս վերջին
 դասրազուն ալ լնացաւ :

ՅԱԻՆԼՈՒԱԾ

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Գ Ա Ր Ա Գ Ա Յ

Լէոնին աղբականներէն Կոստանդին 7 տարի
 իշխեց . յետոյ Իէոնի աղբականաց եղբարքը յա-
 ջորդեցին , յետոյ Քէյտա , յետոյ Գաղղիացիներէ
 երկու եղբարք , բայց նախարարք Հայոց չը հնա-
 զանգեղով ստանց , սպաննեցին և տեղը Լէոն անու-
 նով մէկը դրին : Յետոյ Յզիպտոսի թագաւորն ե-
 կաւ , և իր Մարոն կնկանը հետ զինքը գերի ջրաւ .
 և բոլոր Հայոց տիրելով , եկեղեցիքը և վանքերը

اولدی کوچك ایدی ۲۳ سنه مستر او اوب صکره ايسه
 چوبانک او علی (تیمور طاش) ۳۰۰۰۰ قدر عسکر ايله آنک
 او زرينه قصدا ايدوب صکره صلح ايتديلر تیمور طاش دونوب
 ولاينته کتدی بعده مصر عسکری کلوب آياز قلعه سنه
 محاصره ايدوب الله مدیلر له کن صکره اوله کندن زياده
 عسکر ايله کلوب ۷۳۳ ريغنده فتح ايتديلر بوه مرکه ده
 (له اون) مقتول اولوب بو طبقه دخی انده منقرض
 اولدی .

◉ ذیل ◉

در دمی طبقه نك فرعی ذکر زده در

اولاری آخر طبقه رابع اولان (له اونک) اقر باسندن
 قسطنطين نام کسنه اولوب یدی سنه قدر بعده (له اون)
 اقر باسندن اولان اخوان اولدی بعده قرنداشی (کیدا)
 اولدی بعده فرنک طائفه سندن ابکی قرنداش اولدی لکن
 امر اضی اکا اطاعت ایتوب قتل ایتدیلر یزینه له اون نام
 بر شخص بر سنه قدر اولدی صکره مصر بادشاهی کلوب
 مز پوری عورتی (مارون) ايله اسیر ایدوب بالجه ارمن

մառնային կոնսուլատի անունով հայտարարու
մով արձանագատու հարցաւ . և բանտին մ
մեծաւ Լէւոն , կինը ազատեց , որ Ս. Երուսաղէմ
զնաց վանականուհի եղաւ . և սոյստէս բոլորովին
վերջացաւ Հայոց տէրութիւնը :

65054

« Ազգային գրադարան

NL0240679

